

Glosy

K prekladovým zmätkom okolo významu najfrekvencovanejších skratiek európskej integrácie: anglické EMU nie je po slovensky EMÚ, hoci anglické EU je po slovensky EÚ

Zora KOMÍNKOVÁ*

Slovenská republika sa 1. mája 2004 stane členským štátom Európskej únie, označovanej skratkou EÚ. Rovnaký význam má anglická skratka EU, keďže označuje *European Union*. Vstupom do EÚ sa Slovensko stane členským štátom hospodárskej a menovej únie, pre ktorý platí výnimka, resp. po anglicky, *Member State of the Economic and Monetary Union with derogation*. A tu sa začína náš problém so skratkami, rozdvojovaním ich anglického a slovenského obsahového významu, ústiaci – s dávkou nadsádzky – do vygenerovania nového integračného útvaru s názvom *Európska menová únia*, do ktorej údajne dospejeme, až splníme maastrichské konvergenčné kritériá a slovenskú korunu vymeníme za euro.

Príčina: nesprávna interpretácia anglickej skratky EMU v slovenčine

Anglický výraz *economic and monetary union* (hospodárska a menová únia) sa označuje skratkou EMU, čomu by zodpovedal slovenský ekvivalent HMÚ. V dôsledku javového videnia skutočnosti, že 1. januára 1999 sa v priestore EÚ vytvorila nová integračná (sub)štruktúra, zahŕňajúca členské štáty, ktoré zaviedli jednotnú menu euro, a teda de facto vytvorili menovú úniu, sa však na Slovensku anglická skratka EMU pochopila vo význame *European Monetary Union*. Odtiaľ prekladom do slovenčiny vznikol názov *Európska menová únia*, resp. v skratke EMÚ. Žiaden integračný celok s takýmto názvom v Európe nejestvuje!

Prečo hospodárska a menová únia?

Pojem *hospodárska a menová únia* má v súvislostiach histórie európskeho integračného procesu systémový význam ako „terminus technicus“, označujúci kvalitu cieľového stupňa integrácie. Po prvýkrát bol použitý v roku 1970 v tzv.

* Ing. Zora KOMÍNKOVÁ, CSc., Inštitút finančných a menových štúdií Národnej banky Slovenska, Imricha Karvaša 1, 813 25 Bratislava 1; e-mail: zora.kominkova@nbs.sk

Wernerovej správe (1970), ktorá navrhovala vytvoriť formou etapovitého prehlbovania charakteru integrácie v priestore vtedajšieho ES¹ „hospodársku a menovú úniu“. V rovnakej podobe ho nájdeme aj v Zmluve o založení Európskej únie, podpísanej 7. 2. 1992 v Maastrichte (Maastrichtska zmluva).

Uskutočnenie projektu hospodárskej a menovej únie temer na 20 rokov odsunuli do úzadia prudké zmeny vo vývoji svetovej ekonomiky v 70. rokoch (rozpad brettonwoodského menového systému, ropné šoky), ktoré sústredili hospodárskopolitické rozhodovanie prednostne na národné záujmy. Na Wernerovu myšlienku menovej integrácie ES nadviazala až v roku 1989 Delorsova správa Výboru guvernérov centrálnych bánk členských štátov ES, obsahujúca projekt realizácie hospodárskej a menovej únie v troch etapách (1. hospodárska únia; 2. konvergencia do podmienok menovej únie; 3. zavedenie jednotnej meny), ktorá bola schválená na európskom summite v Madride v júni 1989. Prvá etapa sa začala 1. júla 1990, keď vstúpila do platnosti direktíva EC (Európskej komisie) o liberalizácii kapitálových tokov medzi členskými štátmi ES. Maastrichtska zmluva fakticky potvrdzuje status qou hospodárskej únie v EÚ (1. etapa) a podrobne zahŕňa problematiku 2. a 3. etapy.

Podľa čl. 2 (1. zarážka) Maastrichtskej zmluvy,² rozhodnutie o založení EÚ bolo motivované cieľom „podporovať hospodársky a sociálny pokrok a vysokú úroveň zamestnanosti, dosahovať vyrovnaný a trvalo udržateľný rozvoj, predovšetkým utvorením priestoru bez vnútorných hraníc, posilnením hospodárskej a sociálnej súdržnosti, *uskutočnením hospodárskej a menovej únie, a napokon zavedením jednotnej meny* v súlade s ustanoveniami tejto zmluvy...“. Obsahovým jadrom Maastrichtskej zmluvy je vymedzenie postupov na dosiahnutie tohto cieľa a ich inštitucionálneho zabezpečenia (2. etapa hospodárskej a menovej únie). Anglická skratka EMU sa teda nevzťahuje na *názov* integračného celku, ale na *obsah*, charakter integrácie členských štátov EÚ. Cieľ Maastrichtskej zmluvy (3. etapa hospodárskej a menovej únie) sa uskutočnil 1. januára 1999 vytvorením eurozóny.

Z hľadiska teórie integrácie, v ktorej menová únia predstavuje najvyššie štádium ekonomickej integrácie zahŕňajúce implicitne aj hospodársku úniu, pojem *hospodárska a menová únia* by sa mohol nahradiť jednoduchším pojmom *menová únia*. Skutočnosť, že v oficiálnych dokumentoch a legislatíve európskych inštitúcií sa trvale používa širší pojem *hospodárska a menová únia*, je možné

¹ To znamená *Európskeho spoločenstva*, ktoré kvalitatívne predstavovalo spoločný trh členských štátov. V roku 1970 to bolo 6 zakladajúcich štátov ES, ktoré stáli pri podpise Rímskej zmluvy (25. 3. 1957): Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Belgicko, Holandsko a Luxembursko. V roku 1973 pristúpilo Spojené kráľovstvo, Írsko a Dánsko, v roku 1981 Grécko, v roku 1986 Španielsko a Portugalsko, v roku 1995 Fínsko, Rakúsko a Švédsko.

² Zmluva o Európskej únii. Amsterdamské znenie. Platné znenie Zmluvy o Európskej únii a Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva. Bratislava: SAP 1999.

vysvetliť explicitným dôrazom na systémový prístup k výstavbe menovej únie, v ktorej etapa efektívneho fungovania hospodárskej únie, charakterizovaná voľným pohybom tovarov a služieb, pracovnej sily (a širšie, osôb) a kapitálových tokov medzi členskými štátmi je nevyhnutným predpokladom, predstupňom vytvorenia menovej únie a prijatia spoločnej, resp. jednotnej meny.³

Filozofia Maastrichtskej zmluvy

Zložený pojem *hospodárska a menová únia*, pravda, navodzuje predstavu o dvojúrovňovej štruktúre integrácie v rámci EÚ v zmysle, že EÚ tvoria dve integračné subštruktúry, ktoré fungujú paralelne vedľa seba: hospodárska únia a menová únia. Toto dvojzložkové videnie navonok potvrdzuje aj súčasné usporiadanie EÚ, v ktorej funguje 12 štátov v rámci eurozóny (menovej únie s jednotnou menou) a 3 štáty mimo nej. Filozofia Maastrichtskej zmluvy je však iná. Všetky ustanovenia sú koncipované vo vzťahu ku konečnému cieľu (hospodárskej a menovej únii s jednotnou menou), ako štandardu, voči ktorému sú definované práva a povinnosti všetkých členských štátov EÚ.

So zavedením eura sa všetky členské štáty EÚ mimo eurozóny považujú za členské štáty, pre ktoré platí výnimka. Uplatňovaná výnimka je teda výnimkou voči účasti na tretej etape hospodárskej a menovej únie, resp. používaniu eura v danom členskom štáte EÚ. Zo štatútu výnimky pritom danému členskému štátu plynú všetky povinnosti riadneho člena hospodárskej a menovej únie, nevzťahujú sa však naň plne niektoré poplatky a sankčné mechanizmy plynúce až z riadneho členstva. Podobne štatút výnimky dáva danému štátu všetky práva riadneho člena, okrem hlasovacích práv v presne vymedzených oblastiach a inštitúciách. Postup na zrušenie výnimky podmieňujúcej zavedenie jednotnej meny je presne definovaný (čl. 121 Zmluvy). Zjednodušene je to splnenie nominálnych konvergenčných kritérií (5 kritérií nominálnej stability, tzv. maastrichtských kritérií) a z legislatívneho hľadiska nezávislosť centrálnej banky.

Čo odporučiť?

Je zrejme, že anglický výraz *economic and monetary union* rovnako ako jeho slovenský preklad *hospodárska a menová únia* je na bežné používanie prídlhý, a preto okrem používanej skratky EMU sa v angličtine pre členské štáty EÚ,

³ Menové únie koloniálneho typu „vyspelá krajina a (bývalé) zámorské teritória“ fungujú na báze výsadnej menovej emisie „materskej“ krajiny, a preto jednotný liberalizovaný trh ekonomík zúčastnených štátov (vrátane príslušnej harmonizácie hospodárskych politík) nie je kritériálnou podmienkou ich fungovania.

ktoré splnili podmienky na prijatie jednotnej meny a zaviedli euro, používajú aj pojmy *euro area* a *eurozone*, resp. v slovenskom preklade *eurooblasť* a *eurozóna*. Oba pojmy sú obsahovo identické a vyjadrujú dosiahnutú kvalitu integračného procesu v Európskej únii. Stretnúť sa môžeme, pochopiteľne, aj s označením *European monetary union*, kde, pravda, *European* má význam geografického adjektíva, a nie miestneho (resp. kvázištátneho) názvu. Na rozdiel od angličtiny, kde v oboch prípadoch sa adjektívum začína verzálou, v slovenčine môžeme síce takisto používať pojem *menová únia* s adjektívom *európska*, ale vždy iba vo význame geografického určenia, teda nie s verzálou na začiatku, ktorá by priestor *európskej menovej únie* automaticky povýšila na nejestvujúci kvázištátny útvar *Európska menová únia*.

Ak zhrnieme, 1. januára 1999, nezvratným zafixovaním konverzných kurzov mien 11 členských štátov EÚ, ktoré splnili podmienky na zavedenie eura, sa v EÚ začala tretia etapa hospodárskej a menovej únie. Hospodársku a menovú úniu tvorí všetkých 15 štátov súčasnej EÚ, z toho 3 majú štatút výnimky z účasti na tretej etape: Dánsko a Spojené kráľovstvo na základe protokolov, ktoré sú priložené k Maastrichtskej zmluve,⁴ Švédsko vzhľadom na nesplnenie konvergenčných kritérií. (Grécku bola výnimka zrušená k 1. 1. 2001.) K 1. máju 2004 sa EÚ rozšíri o 10 nových členských štátov, ktoré budú mať rovnaký štatút „členského štátu, pre ktorý platí výnimka“ voči účasti na tretej etape hospodárskej a menovej únie, aký má v súčasnosti Švédsko.

Vzhľadom na prekladovo nevhodnú skratku HMÚ (pre pojem hospodárska a menová únia) by jej zavedenie v slovenčine bolo pravdepodobne skôr máťuce. Najjednoduchšou alternatívou je používať anglickú skratku *EMU* s vedomím, že ide o skratku výrazu *Economic and Monetary Union*, a nie *European Monetary Union*. Rovnako korektné sú termíny *eurozóna*, *eurooblasť*, ale aj *menová únia* a *európska menová únia*.

Vyvarujme sa však skratky EMÚ a pojmu *Európska menová únia*. Oba implikujú, že nepoznáme základné inštitucionálne a mechanizmové princípy európskeho integračného procesu, ktorého sme sa stali súčasťou.

Vrcholnou európskou integračnou štruktúrou je Európska únia. Poznamenajme na záver, že podľa návrhu európskej ústavy, ktorý pripravil Konvent o budúcnosti Európskej únie na rokovaní medzivládnej konferencie v roku 2004, by EÚ mala niesť meno Európska únia aj v budúcnosti.

⁴ Protokol o niektorých ustanoveniach týkajúcich sa Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska; Protokol o niektorých ustanoveniach týkajúcich sa Dánska.